

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
2008 ЖЫЛҒЫ 05 НАУРЫЗ
№ 08 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗІ**

**Кредит нарығын дамытудың сапалық
өлшемдері туралы**

Кредит нарығындағы ахуалға мониторинг жүргізу мақсатында Ұлттық Банк 2008 жылғы қаңтарда кезекті «Кредит нарығының жай-күйі және өлшемдерінің болжамы» зерттеуін жүргізді.

2007 жылдың екінші жартыжылдығында зерттеу нәтижелері бойынша банктердің кредит саясаты біршама қатаңданды. Пікіртерім жүргізілген банктердің ішінен респонденттердің жартысынан көбі қаржылық емес ұйымдарға және жеке тұлғаларға (респонденттердің 68% ипотекалық кредиттеуге, 63% - тұтыну кредиттеріне қатысты) қатысты саясатты қатаңдатуды атап өтті. Бұл үрдіс активтері жөнінен бірінші бестікті құрайтын және кредиттеудің осы бөліктерінде көш бастайтын банктерде айтарлықтай анық байқалды. Банктердің кредит саясатына әсер еткен негізгі факторлар:

- 1) капиталдың ішкі нарықтарындағы қаржы ресурстарының қолжетімділігінің төмендеуі және құнының өсуі;
- 2) борыштық ауыртпалықтың өсуіне байланысты салалық тәуекелдердің және жеке тұлғалардың төлем қабілеттілігі тәуекелдерінің ұлғаюы;
- 3) жылжымайтын нарықтағы жағымсыз үрдістер жағдайында кепілдік қамтамасыз ету құнының өзгеру тәуекелдерінің өсуі;
- 4) тұтастай алғанда елдің экономикалық дамуы қарқынының баяулауын күту.

Сыртқы нарықтардағы қарыз алу талаптарының қатаңдануына және өтімділік дағдарысына жауап ретіндегі қатаңдату кредиттер берудің баға және баға емес талаптарының барлық спектріне, әсіресе кредиттеудің тәуекелді түрлеріне, кепіл талаптарына, сондай-ақ берілетін кредиттердің ең көп сомасына және бастапқы жарналардың мөлшерлеріне қатысты әсер етті. Кредит нарығының баға өлшемдері мен экономикалық даму үрдістері жеке тұлғалардың ипотекалық және тұтыну заемдарына деген сұранысына айтарлықтай әсер етті, оның төмендеуін пікіртерім жүргізілген банктердің жартысы мен үштен бірі атап өтті. Тұтастай алғанда ең ірі 5 банк кредит саясатын және кредиттеу талаптарын барынша қатаңдатты.

Екінші жартыжылдықтың жағымсыз үрдістері 2008 жылдың бірінші жартыжылдығында да дами беретіндігін айта кету қажет. Атап айтқанда қаржылық емес ұйымдарды кредиттеуге қатысты 2 банк қана, ипотекалық кредиттеуге – 1 банк, тұтыну кредиттеріне қатысты – 3 банк өздерінің кредит саясатын аздап жұмсартуға ниет білдіруде. Бұл ретте жеке тұлғаларды кредиттеуге қатысты кредит саясатын одан әрі қатаңдатуға көбісі ниетті (әсіресе бірінші 5 банк), бұл осы санаттағы заемшылар тарапынан сұраныстың одан әрі баяулауында көрінеді. Тұтастай алғанда қатаңдату кредиттеудің тәуекелді түрлері бойынша ғана емес, стандартты кредиттер бойынша да баға талаптарына әсер етеді.

Сондай-ақ банктер 2008 жылдың 1 жартыжылдығында кредит тәуекелі деңгейінің біршама өсетіндігін күтуде, ол ұзарту санының өсуінен және проблемалы кредиттердің кепіл мүлкін өндіріп алу жөніндегі операциялар санының өсуінен көрінетін болады. Бұл өсу банктердің жылжымайтын мүліктің нарықтық құнының одан әрі төмендеуін күтуімен, соған байланысты кепіл мүлкі құнының төмендеуін күтуімен қатар жүретін болады.

Маңыздылығы жөнінен 2-ші орында деп банктер өтімділік тәуекелін бөліп көрсетті, ол банктердің, әсіресе ірі банктердің алдағы уақытта сырттан алған қарыздарын өтеуіне байланысты өзектілігін жоймайды.

Осылайша, банктер өтімділікке қолдау көрсету міндетімен күресу жағдайында кредит нарығының неғұрлым қатаң өлшемдері жағдайында капиталдың жеткіліктілігіне банктердің қолдау көрсету мәселесі бірінші дәрежелі мағынаға ие болады.

Зерттеу нәтижелері ҚР Ұлттық Банкі сайтының «Қаржылық тұрақтылық» бөлімінде орналастырылған.